

peccata accusantia, a sinistris infinita daemonia, pubus horrendum chaos inferni, desuper judex iatus, foris mundus ardens, intus conscientie urens, ibi vix justus alvabitur. Hui miser peccator sic deprehensus, quo fugies? latere enim erit impossibile, apparere intolerabile. » In hisce libris, in hac luce Christi revelabuntur omnes vulpine conscientie, omnia consilia cordium, omnes fuci mentium, omnia oculata tenebrarum. Hoe cogitans, hoc metuens Hugo Victorinus, lib. I De Anima, cap. xv, hanc humilim sibi confessionem instituit, ut veniam impetrat: « Sub ovinam, inquit, pelle vulpinam conscientiam abscondet; vulpinam plane conscientiam, tepida conversatio, animalis cogitatio, ficta confessio, brevis et rara compunctione; obedientia sine devotione, oratio sine intentione, teotio sine exhortatione, sermo sine circumspectione. O quam dura sunt ista que loqui, quoniam meipsum loquendo ferio! »

Vis consilium? vis remedium? Accipe a S. Paulo: cogita, libra, discute, compone ad normam divine legis et voluntatis singulas tuas, non tantum actiones, sed et cogitationes ac intentiones mentis. « Si enim nos ipsos dijudicaremus, non utique judicaremur, » 1 Corinth. xi, 31; et: « Vix est sermo Dei et effectus, et penetrabilior omni gladio accipitil, et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagnum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est illa creatura invisibilis in conpectu ejus: omnia autem nuda et aperta

sunt oculis ejus. » Viderunt hoc eminus Gentiles. Seneea, lib. III De Ira: « Animus, inquit, quotidie ad rationem reddendam est vocandus. Hoc faciat Sextius, ut consummato die, cum se ad nocturnam quietem recipisset, interrogaret animum suum: Quod, hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstisisti? qua parte melior es? Desinet ira, vel moderatio erit, qui sciet sibi quotidie ad judicem venandum. »

Scribit Plutarchus de Livio Druso, tribuno plbis, quod, cum aedes ejus multis locis patuerent vienorum oculi, et opifex quidam eas se meroe quinque talentorum ostenderet aversurum et mutaturum: « Decem, inquit, dabo si totam domum meam conspicuum efficeris, quo cives omnes quamlibet vitam instituam, contemplentur. » Fuit enim vir temperans et moderatus. Ita vive, ut memineras semper, imo optes et gaudeas, te atque intimi videri a Deo, te notari ab angelis, a demonibus, ab hominibus: « Spectaculum enim factum sumus mundo, angeloi et hominibus. » O quam sapit, qui jugiter anima versat ultimum et censorium hujus mundi diem, qui erit horizon aeternitatis beati et misericordie, ac Beatos a damnatis, superos ab inferis, angelos a demonibus, celum a gehenna in omnes eternitatem distinxerit! O quam sapit, cui jugiter hic illius insinuat: « Surgite, mortui, venite ad judicium! » O quam sapit, qui ita actus singulos agit ac disponit, prout optabit eos egisse et dispositus in die judicii!

CAPUT VIGESIMUM PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

8. Joannes videt et scribit calistem Jerusalem, nimurum ejus opes, splendorum et gloriam; secundo, vers. 12, ejus murum et portas duodecim; tertio, vers. 16, ejus altitudinem, longitudinem et latitudinem; quarto, vers. 19, ejus duodecim fundamenta facta et totidem gemmis; quinto, vers. 22, ejus claritatem et felicitatem.

1. Et vidi celum novum et terram novam. Primum enim celum, et prima terra abiit, et mare jam non est. 2. Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendente de celo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. 3. Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, habitat cum eis. Et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus. 4. Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. 5. Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia haec verba fidelissima sunt et vera. 6. Et dixit mihi: Factum est, ego sum a et in: initium et finis. Ego sicuti dabo de fonte aqua vita gratis. 7. Qui vicerit, possidebit haec, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. 8. Timidis autem, et incredulis, et exeratis, et homicidis, et fornicatoribus, et beneficis, et idololatriis, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure: quod est mors

secunda. 9. Et venit unus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum, dicens: Veni, et ostendam tibi sponsam, uxorem Agni. 10. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendente de celo a Deo, 11. habentem claritatem Dei: et lumen ejus simile lapidi pretioso tanquam lapidi jaspidis, sicut crystallum. 12. Et habebat murum magnum et altum, habentem portas duodecim: et in portis angelos duodecim, et nomina inscripta, que sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel. 13. Ab Oriente portae tres, et ab Aquiloni portae tres, et ab Austro portae tres, et ab Oceano portae tres. 14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. 15. Et qui loquethatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiret civitatem, et portas ejus, et murum. 16. Et civitas in quadro posita est, et longitudine ejus tanta est, quanta et latitudo: et mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia; et longitudine, et altitudo, et latitudo ejus aequalia sunt. 17. Et mensus est murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis, que est angelii. 18. Et erat structura murii ejus ex lapide jaspide: ipsa vero civitas, aurum mundum simile vitro mundo. 19. Et fundamenta murii civitatis, omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, jaspis; secundum, sapphirus; tertium, chalcedonius; quartum, smaragdus; 20. quintum, sardonyx; sextum, sardius; septimum, chrysolithus; octavum, beryllus; nonum, topazius; decimum, chrysoprasus; undecimum, hyacinthus; duodecimum, amethystus. 21. Et duodecim portae, duodecim margarita sunt per singulas; et singulae portae erant ex singulis margaritis: et platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. 22. Et templum non vidi in ea: Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. 23. Et civitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea; nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. 24. Et ambulabunt gentes in lumine ejus: et reges terrae afferent gloriam suam et honorem in illam. 25. Et portae ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illie. 26. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. 27. Non intrabit in eam aliquod coquinatum, aut abominationem faciens et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vite Agni.

Putarunt aliqui, hoc capite et sequenti, ad litteram describi felicitatem Ecclesiae, tam militantis in hac vita, quam triumphantis in celo, presertim quia erit post Antichristum, quando erit summa Ecclesie militantis pax, regne ac sanctitas, eruntque Christiani perfecti, ac heros virtutibus illustres. Ita Seraphinus, Ubertinus, Hortulanus et Joachim, quos citavi cap. precedentem, vers. 2 et 4. Censem enim ipsi hos fore annos felicitatis Ecclesie militantis ibi a Joanne predictos. His accedit noster Turranus lib. De Eucharistia, qui censet hic agi de celo: Ecclesia cum militante copulata; hanc enim denotatur hisce verbis: «Vide Jerusalem novam, etc., descendenter de celo. » Et hi: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus. »

Alii censurunt hic describi gloriam Ecclesiae Romanae sub Constantino, et deinceps. De hac tam recte dicitur: « Ambulabunt Gentes in lumine ejus; et de hac Isaias, Ezechiel et alii Prophetae, similia, imo majora predixerunt, quam hic de sua Jerusalem dicit Joannes.

Verum certum est ad litteram directe hic tantum

depingi Ecclesiam celestem et triumphantem. Ita diserte docet S. Augustinus, lib. XXII De Civit. cap. xxvi: « Haec, inquit, de isto tempore accipere impudentia nimia est, quia illa, Absterget Deus omnem lacrymam, tante luce dicta sunt de seculo futuro, et immortalitatem, atque de eternitate Sanctorum, ut nulla debeamus in Litteris sacris querere vel legera manifesta, si huc putamus obscuram. » Augustinum sequuntur passim Interpretes, quin et Alazar, qui tamen haec omnia Romana Ecclesie adaptat, quasi ejus triumphus in celis hic describatur: Quia, inquit, illa quasi caput et matrix, electos omnes complectitur. Quod verum est.

Id probatur primo, quia hoc exigit Apocalypses acutolia. Cum enim cap. precedenti egerit de strage Antichristi, Gog et Magog, deque resurrectione et de iudicio, ordo, postulat ut hic agat de gloria Beatorum, eaque claudat Apocalypsin.

Secundo, id ipsum clare evincent verba vers. 7 et 8, ubi coronas Beatorum opponit penitentiam: « Qui, inquit, vicerit, possidebit haec;

timidis autem et incredulis, etc., pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure : quod est more secunda.

Tertio, quia civitas quam depingit Ezechiel, cap. xlviij (ad quam hic alludit Joannes), quae symbolum est Ecclesie militantis, ut multi volunt, in quadrum patet tantum calamis 4500, id est stadiis 45. Hec vero Joannis in quadrum pro tenditur ad duodecim milia stadiorum. Ergo longe eam superat, ac proinde est celestis. Ubi nota : S. Joannes hic plane imitatur Ezechiele ; nam aquae ut Ezechiel, post eam, tam stragem Gog et Magog, Antichristi, etc., Apocalypsin suam claudit descriptione nove Jerusalem, id est Ecclesie, quae ad litteram apud Ezechielem est terrestris et militans, apud Joannem hic est celestis et triumphans. Hinc et fluvium hujus urbis constitutum arboribus vita de quo cap. sequenti, vers. 4, ab Ezechiele cap. xlviij, vers. 5, mutuatus est S. Joannes.

Quarto, illa verba : «Templum non vidi in ea ; ipsa civitas aurum mundum, » muri ex jaspide, fundamentum ex lapidibus pretiosis. Et : «Mors ultra non erit, neque dolor. Non intrabit in eam aliquid coquinatum. Claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus, » etc., non nisi Ecclesie coeli convenienti.

Fateor tamen quedam hic dici que Ecclesie militanti convenient, ut quod dicitur de duodecim fundamentis, id est Apostoli, eorumque predicatione : quia nimurum illi Ecclesiam deduxerunt et provixerunt in costum. Unde Ecclesia colestis et triumphans sua stemmata et insignia sumit ab Ecclesia militante. Hinc S. Laurentius, jam beatus licet, pro stemmate habet craticulam, cum caque pingitur, S. Stephanus lapides, S. Sebastianus sagittas, S. Paulus gladium, etc. Quia scilicet hisce instrumentis obierunt mortem et martyrium, quo gloriam illam beatam morili et assecuti sunt. Ita Alcazar.

Accipe summatis et ordine doles admirabiles, quas colestis Jerusalem hic S. Joannes attribuit, *Prima*, est vers. 4 et 2, quod sit Jerusalem nova in celo novo et terra nova.

Secunda, vers. 2, quod sit descendens de celo a Deo, parata sicut sponsa ornata viro suo.

Tertia, vers. 3, quod ipsa sit tabernaculum Dei cum hominibus, et quod in ea Deus habitabit cum eis : et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus.

Quarta, vers. 4, quod Deus absterget omnem lacrymam ab oculis eorum : et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor ultra, quia prima abiuerunt.

Quinta, vers. 5, ibi dicet electus Deus sedens in throno : « Ecce nova facio omnia ; » dicet et faciet : Dei enim dicere est efficax, ac proinde ejus dicere est facere.

Sexta, vers. 11, Jerusalem haec colestis habet claritatem Dei ; et lumen ejus simile lapidi jaspini

dis sicut crystallum, id est, simile lapidi crystallizanti, unde ibi nunquam est nox, sed dies una et perpetua ; nec egit sole aut luna, quia claritas Dei illuminat eam, et lucerna ejus est Agnus, vers. 23. Hec lux et claritas, *primo*, symbolum est mirae glorie, nimurum divine, nupco a Deo derivate et participata. *Secondo*, crystallus immixtus hanc gloriam non esse umbraticum et transitorium, sed stabilem et solidam, eamque variam, prout in cristallo ex reflexione varia variae apparent species. *Tertio*, eam nulla adversitas, timoris aut tristitiae nocte, aut nube et nebula fuscari, vel obscurari. *Quarto*, Beatos perpetuo frui presencia, aspectu et consorio glorie Dei et Christi.

Septima, vers. 12 et 17, habet murum ex jaspide magnum, et altum 144 cubitos. His murus significat coelum et coelestis Jerusalem robur, munimen et securitatem, ut nullam diem non alii runvum hostium vim timeant.

Octava, vers. 12 et 21, habet portas, duodecim se-

lectae ad singulas orbis plagas, quae nunquam clauduntur, eaque singule ex singulis facie sunt marginis. Hie portae significant, undique et ex omni plaga et gente, justis et sanctis in eundem adiutum quolibet tempore, hora et momento patere : atque per eas non intrare nisi puros, praestantes et gemmos.

Nona, vers. 19, habet fundamenta duodecim totidem gemmis pretiosissimis. Hic duodecim fundamenta significant urbem hanc fundatam esse in sanctitate, doctrina et symbolo duodecim Apostolorum.

Decima, vers. 16, civitas hinc in quadro posita : et longitudine ejus tanta est, quanta et latitudo et altitudo. Hec omnia significant exactam et perfectam hujus urbis architecturam et fabriam, atque civium miram inter se unione et consoctionem.

Undecima, vers. 16, civitas ampla est et vasta : nam cum sit in quadro, quodlibet quadrat, sive quadrati latus in longitudinem procurrit ad duodecim stadiorum millia, id est, ad milie quingentam milliarum Italica. Hec urbis amplitudio notat ejus magnificeniam, capacitatem et ingenium eivis, id est Beatitudinem, numerum. Nulla enim est urbs, que vel umbram tante capaciter habeat. Babylon enim, quae a capacitate celebratur, in toto suo ambitu et quadratura tantum continebat 120 stadia : hec vero in uno quadri latere habet duodecim millia stadiorum. Quocirca unum quadrilaterum excedit longitudinem Babylonis centes, ac consequenter tota capacitas hujus urbis capaciter tam Babylonii superat decies millies. Ita Alcazar. Verum verius est, non unum latus, sed omnia simul, puta totum civitatis hujus ambitum mensurari, cum dicatur : « Et mensura est civitatem per stadia duodecim millia, » ut dicam vers. 16.

Duodecima, vers. 18, ipsa civitas (id est platea civitatis) aurum est mundum, simile vitro mundo. Id designat omnia in celo esse pretiosa et pre-

stantissima, ac rursum omnia Beatis esse conspiciuntur et perviciunt, veniente ac si auro vitreo, id est, instar vita fulcentiae, in celo omnia constarent ; et cetero, uter singulos Beatos per mutantur charactera, *etc.* Cuicunque gloria, bonisque omnibus perfici. Hoc enim omnia eis sunt conspicua.

Decima tercia, vers. 22 : « Templum non vidi in ea : Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. » Semper enim tenuuntur et intuentur, colunt, adorant et laudent Deum et Agnum.

Decima quarta, vers. 24 : « Ambulabunt gentes in lumine ejus, et reges terre afferent gloriam suam et honorem in illam. » In celo ergo adunabuntur omnium Regum, Principum, Imperatorum, Pontificum, Regnarum et Duciarum pompa et gloria.

Decima quinta, cap. xxii, vers. 1, fluvius vita et vitalis permixtae et multitudine urbem interluit. Hic fluvius significat sapientiae et voluntatium omnium copiant et affluantur.

Decima sexta, cap. xxii, vers. 2, ad utramque ripam fluminis arbores sunt pulcherrime et salutiferi : ibi est et lignum vitae, praestantius eo quod erat in terrestri paradiso. Hic lignum symbolum est immortalitatis et aeternitatis.

Decima septima, cap. xxii, vers. 3 : « Omne materialum non erit amplius, » q. d. In celo nulla erit culpa aut pena.

Decima octava, cap. xxii, vers. 4 : « Videbunt faciem ejus, et nomen ejus in frontibus eorum ; et regnabunt in secula seculorum ; quia nimurum jugiter visione Dei fruuntur, quasi ejus intime et familiarissimi, non tantum famuli, sed et principes et reges.

Denique huic urbi nihil pulchri, nihil pretiosi, nihil iucundi, nihil honorifici deest ; nihil turpe, vile, aut triste adest ; sed omnes ejus cives sunt beatissimi, et gloriiosi, ac regnabunt in secula seculorum.

1. *VIDI COLUM NOVUM, ET TERRAM NOVAM*, etc. ET MARE JAM NON EST. — Joachim et ali, qui haec accipiunt de felicitate Ecclesie militantis, ut dixi initio capituli, per colum novum accipimus illustris Sandicos, quorum cum Paulo conversatio in celis est ; per terram novam, ceteros fidèles, in baptismo per gratiam et vitam Christianam innovatis ; per mare, Gentiles, qui fluctus persecutum contra Ecclesiam concubant, q. d. « Mare non est, » id est, Gentiles amplius non perseverant Ecclesiam ; ino nec sunt, quia conversi sunt ad Christum factique Christiani.

Verum jam docui haec ad Ecclesiam in celis triumphantem, que erit post diem iudicii et post communem resurrectionem, pertinente.

Secondo, Alcazar colum, terram et mare mystica acceptit, sed ali sensu. Homo, inquit, ex anima et corpore constat, cumque corpus sit terra in habitatio anime, anima vero coelestis sit spiritus, ideo congrue per terram significatur hominis tale quale fuit vetus illud et pristinum, nimurum

crassum, mixtum et turbidum, procellosum, perpetuis agitatum fluctibus, astuans jugi suo fluxu et refluxu: hec enim est maris natura et conditio, quama significat ipsum maris nomen; sed erit aliud et novum, *seque ac culum et terra: cum illis enim innovabitur, fletque subtile, purum, pellucidum, quietum, serenum, fulgidum, ut jam non videatur esse mare, sed crystallo; pellucet enim, et splendebit instar crystalli.* De mari ergo Hebraica phrasē dicitur *בְּנֵי הַיָּם* *veenemu*, id est, *non est*, quia in aliam formam et decorum commutabitur. Sic ergo ex eo quod hic dicitur: *Culum abicit, non licet (ut pierique docent) colligere:* Ergo culum quoad substantiam, materiam et formam abicit et interibit; sed tantum licet colligere: Ergo culum quoad qualitates et conditiones presentes peribit, novasque et meliores acquirat; ita pariter et de mari hic colligas et concludas. Porro maris meminit preis alii elementis, quia mare symbolum est fluctuum, procellarum, turbinum et tempestatum, quibus hic jaclantur Sancti et electi, q. d. Cum mari cessabit omnis Sanctorum persecutio, tentatio et turbo.

2. VIDI SANCTAM CIVITATEM JERUSALEM NOVAM. — Sicut civitas nunc ipsa civis, nunc ipsum civitatem, puta locum, plateas, domos, tures et muros significat, ita et Jerusalem hec celestis est duplex, scilicet *primo*, est ipsa Ecclesia, sive cœtus congregatio Beatorum, puta ipsi Beati collecti et adunati: haec enim proprie hic vocatur sponsa, et vers. 9, *uxor Christi*.

Secundo, est ipsa civitas et locus Beatorum, pulsum cœlum empyreum. Huic enim primo et proprie competit, quod sit civitas et tabernaculum dei; quod si longa, lata, alta; quod extendatur ad duodecim milia stadiorum, etc. Secundario tamen haec ipsa etiam ipsi Ecclesia, sive cœtui Beatorum convenienter. Hec enim est civitas et tabernaculum dei apte dimensionis, quia in eius singulari modo, ordine et proportione inhabitat Deus; ideoque est et dicitur sancta, neque ac beatam et gloriosa. Joannes hasce duas civitates commixt, nuncque de una, nunc de altera mixtum loquitur; quedam enim dicit que magis uni, quedam que magis alteri convenient, omnia lamen utriusque suo modo convenient, vel primo et per se, vel analogie: Jerusalem ergo celestis est cœlum empyreum cum suis incolis, puta cum cœtu Beatorum. Describit enim Joannes directe Jerusalem quasi civitatem Beatorum, quod muros, portas, fundamenta, etc. Itaque propriè locum ipsum describit; sed quia hie locus est beatitudinis et Beatorum, hinc sequenter ipsum beatitudinem et Beatram gloriam describit. Quocirca esto in hac civitate determinate, et in singulari non viderit ipsos Beatos; nec enim illos nominali aut describit; tamen indirecte et in genere satis eos depingit, cum dicit quod *ipsi populus ejus erunt, et absterget Deus omnem lacrimam ab oculis eorum;* quod *reges terra afferent gloriam*

suum et honorem in illam; quod *servient illi et videbunt faciem ejus, et nomen ejus in frontibus eorum;* quod *Dominus Deus omnipotens templum illius est, et Agnus.* » Ubi enim est Agnus, ibi sunt et Agni ascecle, fides et Beati: ubi Deus est, ibi sunt et Angeli, itidem et Beati; siue ubi est rex, ibi est et aula et ancilia.

Nova, — quia vetus et Judaica Jerusalem angelicæ significabat hanc novam, scilicet Ecclesiam, non militarem, ut vult Primasius et Beda; sed triumphantem, ut patet ex sequentibus. Triumphantem ergo dicitur nova, ob novum regnum statum. *Secundo*, Alazar hoc accipit de novitate, aque samecitate et cœlesti spiritu, que Christianæ Ecclesie invenit, prorsquam ad gloriosissimum cœlestis patrie triumphum condescenderet; qui triumphus innuitur verbis illis: *Paratum sicut sponsam ornatum viro suo.* Additum hanc Agni sponsam, novamque Jerusalem esse Ecclesiam Romanam, que matri Sioni, id est, veteri Synagoge, successit, sicut primogenitus filius hereditario iure succedit patri. *Quod* eatenus verum est, quantum Romana Ecclesia ceteras omnes quasi mater et caput, continet et complectitur, ut superius dixi. Verum Joannes agit hic de Ecclesia triumphant, non militante, ut dixi.

Pulchre Pannonus Jerusalem hanc per antithesem opponit Babylonum, cuius sordes et clades audiuntur cap. xviii. Jerusalem enim est turba Christi sancta, nova, descendens de celo, gloria, parata et ornata sponsa suo: Babylon est turba dubia, impura, velutaria marcia, ascendens et tardior, infamis, parata et conspicuata a cœdromone, libidinibus lotus mundi polluta, blasphemis notata, cum qua fornicata sunt reges terre. Sed audi Pannonium: *Illa, inquit, Babylon, haec Jerusalem. Scimus Babylonem interpretari confusioneum, Jerusalem pacis visionem: quatenus certo certius tenemus omnes in confusione abituros, quicunque carni servient; ad pacis autem superne visionem pervertores omnes, quicunque legi spiritus se subdunt.* Illa meretrix super bestiam colitur, in ista Deus adoratur. Meretrix non dat, nisi abominationes spuriæ sue, quas visa est porrigeret in aureo calice, quo potat universam terram, et inebriat eam; Ecclesia charismatum dona distribuit, et ornamenta virtutum. Nova haec, vetus illa et strigosa, quo florem juventutis sue profligavit cum amatioribus terrenis. Speciosa virgo est Ecclesia, sponsa pudica a Deo et cœlis descendens, in omni ornata virtutum spiritualium decoris, ideoque parata: coquus odor inestimabilis nimis in vestitu ejus, quam circumdant flores rotarum, et liliis convallium, de qua summa admirationis illa vox Cantici est: *Quae est ista que ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrræ et thuris, et universi pulvris pigmentari?* *Cant. iii.* De cuius pulchritudine in eadem Scriptura loquitur sponsus Christus: *Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra! oculi tui*

columbarum, absque eo quod intrinsecus latet, cap. iv. Et iterum: *Tota pulchra es, amica mea,* *et macula non est in te.* Ubi cadent horru conclusus, ob varietatem fructuum bonorum, et fons signatus, ob ubertatem graiarum describitur: cujus emissiones paradisi sunt, et summae voluptates malorum punicorum.

DESCENDENTES DE COELO, — scilicet ad judicium, ut cum Christo in valle Josaphat judicet orbem, inueniet unde sit civis. Cicero *De Petit. consul.* narrat Maldonatus in cap. xxv S. Matthæi. Verum iudicium sibi consulatum petenti suggestum fuisse a Q. Cicero, ut quotidie fere a forum descendens, hoc ruminaret: *Novus sum, consulatum peto:* Roma est. *Quanto magis quisque jugiter sibi dicat: Novus es, in solo, non insolo, natus: gloriam aeternam ambis; cœlum est, quod vim patitur, nec nisi a violentis rapitur.* Exere ergo vires omnes, ut tantam gloriam promovere, ut cœlum expugnes et occupes. Rursum, hoc civitatis de sensu symbolice significatur Deum in cœlestis hujus palatii descriptione, non ut conceptibus cœlestibus, angelicis et divinis; nec eam plane describere ut in se est (sic enim nobis incomprehensibilis et inexplicabilis est), sed ad nostram infantiam, nostrosque tenues conceptus descendere, ut illam aliquo rudi modo nobis ostendat et representet. Hoc de causa ejus pulchritudinem per aurum, crystallum, gemmas, etc., describit, quia nos in terra his pretiosiora non novimus, nec vidimus.

Tropologicæ, anima sancta est Jerusalem cœlestis, ipsumque Dei cœlum. Audi S. Bernardum, serm. 27 in *Cant.*: *Ego puto omnem animalem (sanctam), non modo cœlestem esse proper originem, sed et cœlum ipsum propter imitationem. Et tunc liquido ostendit, quia vere origo ipsius de cœlis est, cum conversatio ejus in cœlo est. Est ergo cœlum sancta aliqua anima, habens solem intellectum, lunam fidem, astra virtutes, que maxime in nocte, id est, in adversis, emicant. Ergo sanctus est cœlum, et homo virtutum est cœlum.* Vide cœtera.

Hanc benedictionem Christus ascendet in cœlum immisit in terram, ut scilicet ipsa terra conversione cœlestis possit fieri cœlum, ut docet Clemens Alexandrinus in sua horatoria; respiens enim ad illud *Luke xxiv, 30:* *Beneditis eis, et ferabetur in cœlum.* Terram, inquit, mutat in cœlum Dei agriculta, dextra significans, populos ad bona opera excitans, ac cœlesti doctrina hominem Deum faciens. *Hoc* scilicet est causa hujus divine metamorphoseos, quod Christus in terris docuerit hominem vivere juxta cœli normas, ut in terra vivens hominum instar cœli esset. Itaque per hanc ejus doctrinam, et magis per Eucharistiam, terra nunquam est sine homine Deo; sic ut Christianus vivere juxta doctrinam Christi, et in Eucharistia corpus Christi manducans, fiat quasi homo Deus, et secundam quasi unionem hypostaticam cum Christo suscipiat et induat. *Hoc est quod ait S. Augustinus serm. 61 De Verbis Domini*

(1) Rosenmullerus: « Descendentem eam vidit Joannes, dicens in Ecclæsiæ, anno monstrarunt. »

secundum Joannem : « Nos omnes cum capite nostro Christo Christus sumus. » Et S. Chrysostomus serm. *De Expulsione sua* : « Ecclesiam, ait, vincere nulla vis potest. Deus est Ecclesia, qui fortior omnibus est. » Nam, ut ait S. Bernardus serm. 27 in *Cant.*, « Unus idemque Dominus et sponsus in capite est, et sponsa in corpore. » Quocirca qui contra Ecclesiam, vel virum sanctum pugnat, pugnat contra Deum; ac proinde frusta contra stimulum calcitrat. Id promisit Christus *Math.* cap. xxviii : « Ecce ego, obiscum sum, » tum per providentiam, tum per realem inviceriscentem in Eucharistia, cuius proprium est deificare homines, « usque ad consummationem saeculi.

Symbolice, vidit S. Joannes Jeruzalem descendente, quam stantem simul videre non potuit, cum tamen simul revera staret. Descendebat enim in angelis ministrantibus, stabat autem in eisdem intuentibus divinam essentiam; mobiles nempe nobis sunt, immobiles Deo. Nam hoc enim capite Joannes et descendente vidit, et in quadro positam; forma vero quadrata immobilitatis et constantie est symbolum. Ita S. Bernardus serm. 5 *De Dedicatione Ecclesie*, et ex eo Antonius Fernandus, *Visione* 13, sect. 7.

A Deo. — Hic verba non referuntur ad *paratam*, quod sequitur; sed ad *descendentem*, quod precedit. Id patet ex *textu Graeco*, qui habet, *ταπεινωμένην τὸν Θεόν* *εἰσώντων*, id est, *descendentem a Deo de celo*.

PARATAM, SICUT SPONSAM ORNATAM VIRO SUO. — *Paratam*, id est complan, adoratam, tanta que gloria, pulchritudine, felicitate et majestate instructam, quanto deinceps colesti Agno jam nuptam, perinde ut sponsa regis pulcherrimis et pretiosissimi vestibus, gemmis ac monilibus sex vestit, parat et adorat, cum in thalamum regis sponsi sui deducenda est. *Nota* : *Tu viro suo quadrupliciter accipi potes, primo, q. d. Digne viru suo. Secundo, sicut sponsam ornatam viro suo, q. d. Sicut illam sponsam, quam Deus Pater Christo Filio suo unigenito tanto decorare donavit, ad Christi sui decus et gloriam; omnis enim Ecclesie decor Christo, Christique meritis tribendum est. Tertio, viro suo, id est a viro suo, puta a Christo, ornatam. Quartio, ornatam viro suo, id est, cuius ornamentum est vir suus, puta Christus cui nupsit : « Quia claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. » Ita Alcavus tam primae explicaciones, uti simplificiores, ita magis genuinae sunt (1).*

Nota huc utriusque Jeruzalem de qua jam dixi, magis tamen priori, id est Ecclesie et Beatis, quam posteriori, id est ipsi loco, puta cœlo empyreo, convenire.

(1) Comparatur hic Beatorum Ecclesie sponsa ad sponsum suum deducto, ob puritatem et innocentiam quia splendebit. Ad hanc cum sposa comparationem ducebatur Joannes 20, quod urbes translate dici solerent *virgines*.

3. **ET AUDIVI VOCE MAGNA DE THRONO DICENTEM.** — « De throno, » non Christi, *judicis in valle Iosaphat, de quo actuam est in fine capitis precedens*, sed de throno Dei et Agni in ipsa celesti Jeruzalem. Hanc enim, ejusque thronum, portas, virum et funda menta hic describit. Unde de hoc throno, puta « de sede Dei et Agni, » vidit Joannes xxi, 1, « *Urum aque vita procedere*; » et vers. 3, alii : « Sed et Agni in illa (coelesti Jerusalem) erunt. » Videtur hic thronus esse idem cum throno Dei, coram quo astare visi sunt cum Agno quatuor animalia, et 24 seniores cap. iv, vers. 2. Porro haec vox magna significat *primo*, magnitudinem glorie celestis, ac consequenter bonitatis et misericordiae divina erga suis electos et beatos. *Secundo*, Deum velle ut habeat vox ab omnibus audiat, utique omnes hac voce excitentur ad gloriam hujus ardens desiderium et prosecutioem, per opera sancta et divina, eaque ardua. Vox enim magna immut rei vocare et proclamare magnum pondus et momentum. *Exi de throno*, id est, a Deo, quia Deus solus habe bona suis sanctis paravit, omnibusque ea offert et proponit.

Colestis ergo haec vox, que per quinque sequentes versus enarratur, proclamat hanc celestem Jeruzalem esse civitatem illam fortium, victorum et triumphantium, quam Deus electi sub fortiter contra mundum, carnem, demonem, ac preseruum contra Antichristum certantibus et vicentibus preparavit: sicut ex adverso timidis, carnalibus et impis eternos paravit gehennas ignibus; ut horum metu, illius spe et desiderio aenatur omnium animus, mens et industria ad herciosos agones obemendos, quibus et gelidum ignes evadant, et celesti Jeruzalem quasi cives perpetui adscribantur. Hinc apud Joannem Moschum in *Prato spiriti*, legitimus monachum quemdam, cum visione paradisum videret, velutque in eum ingredi, audiisse ab angelo : « Nemo piger hue ingreditur; ite, certate, contemnite vanitates seculi. » Ha B. Nilus vir mire sanctitatis, et multorum Religiosorum pater, cuius sepulcrum vidi in monasterio Crypte Ferrate, iuxta Tuseulum, cum anno Domini 976 ad eum venisset Leo Comes Constantini Imperatoris aliqui primores, dixi ad eos : « Intelligite quia nisi virtute praediti fueritis, et magna etiam virtute praediti, nullus vos liberabit a peccatis inferni. » Addidicille, « ex decem milibus hominum vix unum salvari, » idque asserere S. Basilium, Chrysostomum, Ephrem et alios. Ita habet ejus Vita a discipulo eius conscripta, et ex illa Baronius, tom. I, anno Domini 976. Ubi et addit eum, cum rogaretur an Salomon salvis esset, nec ne respondebat : « Nihil in sacra Scriptura legitimus, quod post peccatum pemberiam egerit, sicut Manasses. Quis ergo de illo dicere poterit, quod salvis sit? »

ECCE TABERNACULUM DEI CUM HOMINIBUS. — *Citat Ezech. xxxvii, 27, ut ibidem dixi.*

Nota : *Cosum vocatur hic tabernaculum Dei*

tereo, quia passim Joannes hic in Apocalypsi al ludit ad vetus tabernaculum et templum; hoc enim erat typus et figura cœli. *Secundo*, potius vocatur tabernaculum quam templum, ut cognitus cœlum empyreum, licet splendidum et augustum, minus tamen esse majestate Dei, ejusque non tam esse palatum, quam tabernaculum et tentorium, utpote qui in se ipso, suaque immensa essentia gloriose et immense habitat. *Paro modo* in Beatis non tam habet domum, quam tabernaculum, quia ejus maiestas a Beatis non capturatur, sed ipse Deus per miram dignitatem aliquisque se communicat, et presentem exhibet. *Tertio*, Viegas in voce *tabernaculi cœli* senset alludi ad Ecclesiam militantem, quo nuna tabernaculi militaris, quasi in campo et diu, utique omnes hac voce excitentur ad gloriam hujus ardens desiderium et prosecutioem, per opera sancta et divina, eaque ardua. Vox enim magna immut rei vocare et proclamare magnum pondus et momentum. *Exi de throno*, id est, a Deo, quia Deus solus habe bona suis sanctis paravit, omnibusque ea offert et proponit.

Et ideo Deus cuius sis, — q. d. Sicut rex jugiter est cum populo, pater cum filiis, magister cum discipulis, ita Deus jugiter erit cum Beatis in celo, eos recreans, pascens, oblectans et beans : erit, inquam, cum eis per jugem presentiam, que in hac vita videbatur ab eis absens vel absconditus. In celo enim videbunt Deum presentem, facie ad faciem, cum eoque ore ad os colloquuntur, qui eos ineffabili consolacione mulebit, et ineffabilibus gaudis perfundet. « Erit enim eorum Deus, » q. d. Deus beatus erit Deus, id est pater, curator, protector, provisor, glorificator, omnium suorum honorum communicator et effusor, isque omnipotens, omniscius, optimus et liberalissimus, idque in eternum. Hoc enim significat « Elohim, » id est, Deus.

Secundo, « erit eis Deus, » id est, erit eis omnis voluntas, omnia latitia, omnis honor, omnes opes, omnia sapientia, omnis virtus et omne bonum, ut ei Beati dicant cum Psalte : « Quid enim mihi est in celo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea, Deus, in eternum. » Et cum S. Francisco : « Deus meus, amor meus, et omnia, » doc est quod optabat Moses, Exodi xxxiii, 18, dicens : « Ostende mihi gloriam tuam. » Cui respondit Dominus : « Ego ostendam omnem bonum tibi. »

Tertio, « erit eorum Deus, » quia Deus singulis Beatis erit proprius, ac quasi peculiare et possessio iucundissima cuique propria; ita enim erit singulorum, satias eorum desideria, sicut est omnium; adeo ut singuli ita Deo fructuri sint, eumque possesserit, ac si soli in solidum eo fruerentur, eumque possiderent, ut jure dicant : « Dominus pars hereditatis meæ et calicis mei, » tu es qui restituisti hereditatem meam mihi; « et Tu, Domine, es a portio mea in terra viventium. » Sicut enim rex in throno regali conspicuus, aequa est in oculis singulorum, ac omnium astutum; singuli enim tam perfecte regem vident, eoque se pascunt, ac omnes, perinde ac si singuli soli regum, id est, regis speciem et effigiem, habent in oculis suis : sic et Deus quicunque sol immensus visus a Beatis, eoque sua visione beans, hoc est, possidens et possessus, ita implet mentes singulorum, atque omnium, ut singuli dicant ei cum Psalte : « alicus meus es tu; » et cum S. Thomas : « Dominus meus, et Deus meus. » Rursum, sicut

musica eadem singularum audientium aures implet, pascit et oblectat, æque ac omnium: ita et Deus singulos Beatos seipso, omnibusque suis delicias et bonis impletuit, pascet et inebriabit, æque ac omnes. O terrena quererque beati, quorum sors, pars, honor, voluptas, gloria non erit alia, quam Deus optimus maximus.

4. ET ABSTERGET DEUS OMNEM LACRYMAM AB OCULIS EORUM, — sic ut matres dulcissime a parvulis suis lacrymulas abstergent, eisque blandiuntur, osculantur et muletio. Syrus verit, et deficit omnis lacryma ab oculis eorum. Alludit ad Isaiae xxv, 8: « Praecipit mortem in sempiternum, et auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie. » Pie S. Bernardus in *Doctrinam*: « Felices, inquit, lacrymae, quas benigna manus conditoris absterget; et beati oculi, qui in talibus liquefici flotibus elegerunt, quam elevari in superbia, quam omnem sublimi videre, quam avaritia et putantia famulari. » Et Tertullianus lib. *De Resurrect. corvis*, cap. LVIII: « Delebit, inquit, Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: utique ex ipsis oculis qui retro fleverant, quique adhuc flere potuerunt, si non omnem lacrymam imbreu indulgentia divina sicerat. »

ET MORS ULTRA NON ERIT, NEQUE LUCTUS, NEQUE CLAMOR — Martyrum exercutorum a Domitiano et aliis tyrannis, ipsis Antichristo. Secundo, « non erit clamor pauperum oppressorum a potentioribus, pre injuria, ac laborum et dolorum magnitudine suspirantium et clamantium. De eo enim dicitur *Ezeclii* iii, 9: « Clamor filiorum Israei venit ad me, videlicet afflictionum eorum qua ab Egyptiis opprimuntur. » Tertio, « non erit clamor, quo Sancti hic in colica, caleculo allis moribus; item in paupertate, infortunis, injuris, calamitis, et quibusvis arcamini gemit et clamant ad Deum. Unde sequitur:

GRATIS, — quia, licet justi suis bonis operibus mereantur vita aeterna, haec tamen dicunt et revera est gratia, prompta respectu laboris eorum, qui in se exiguis est, nec dignus tanto premio: « Non enim sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam. » Secundo, respectu primae gratiae ex qua profundi bona opera: hac enim omnino gratis datur.

7. QUI VICERIT, POSSIDEBIT HEC. — Ne, ex eo quod dixit se gratis datum sicuti aquam vita, quis segnis et scorsa fat, omnemque salutis et felicitatis sua curam deponat, canique in Deum resignet, addit non nisi certantibus et viacientibus hanc aquam esse dandam. Ita loquitur, ut ad pugnam excite fideles, maxime eos qui erunt tempore Antichristi, q. d. Generosos et strenuos decet, æque ac manet hec gloria « felicitas, qui contra Domitianum et Antichristum dimicare, qui in confermissimis hostium globos intrepide sese inferre, et ardua queaque capescere audeant. »

6. FACTUM EST. — Legit Interpres γένεται; jam legunt γένεται τι και τι, id ē, ego fui. vel sicut ει εί

« Factum ergo est, » quasi dicat: Jam finita sunt, jam perducta sunt ad complementum, quemcumque Deus de mundo, de electis, de reprobis ab eterno sapientissime disponuerat; jam factum est, quidquid in vita hominum mortali faciendum erat; jam factum est, quidquid ad gloriam et felicitatem Sanctorum pertinet, eisdum et faciendum erat; jam factum est, quidquid fieri per omnem aeternitatem. Tam enim Sancti suam gloriam, quam dannata suam peccatum recipient in die iudicii, que in utrisque durabit in eternum, ita ut nil unquam novi ei accedat (1).

Ego sum a et ο, INITIUM ET FINIS, — ego sum qui rebus omnibus et hominibus, maxime electis, sum du principium et finem; qui rem quamque et quilibet electum ad sum finem perduc: ego sum qui Ecclesia et Jerusalem ostensi principium dedi; ego sum qui pariter dabo et finem, scilicet gloriam aeternam. Vide dicta cap. I, vers. 8.

Ego sum sicuti (Deum et ecclesia, id est justo) DABO DE FONTE AQUE VITE GRATIS. — Sicuties, inquit Ribera, vocat justos qui mil nisi Deum euident, idque vehementer et ardenter instar sicutient, atque o frui in hac vita non possunt, ideoque semper eum sicutiunt; quals erat David, *Psalm. xli*, dicens: « Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. » Peccatores enim fruuntur concupiscentia, qui mil nisi terrenum concupiscent, idque mox assequi possunt. Justi vero semper sicutiunt, quia etsi haustus quedam illius fontis vivi degustant, sicut Christus ait *Ieona*. vii: « Si quis sicuti, veniat ad me et bibat; » illi tameo sicut non sedant, sed augent, ut ait *Ezech. cap. XIV*: « Qui bibunt me, adhuc silent. »

GRATIS, — quia, licet justi suis bonis operibus mereantur vita aeterna, haec tamen dicunt et revera est gratia, prompta respectu laboris eorum, qui in se exiguis est, nec dignus tanto premio: « Non enim sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam. » Secundo, respectu primae gratiae ex qua profundi bona opera: hac enim omnino gratis datur.

7. QUI VICERIT, POSSIDEBIT HEC. — Ne, ex eo quod dixit se gratis datum sicuti aquam vita, quis segnis et scorsa fat, omnemque salutis et felicitatis sua curam deponat, canique in Deum resignet, addit non nisi certantibus et viacientibus hanc aquam esse dandam. Ita loquitur, ut ad pugnam excite fideles, maxime eos qui erunt tempore Antichristi, q. d. Generosos et strenuos decet, æque ac manet hec gloria « felicitas, qui contra Domitianum et Antichristum dimicare, qui in confermissimis hostium globos intrepide sese inferre, et ardua queaque capescere audeant. »

(1) Rectius Alioli τι factum est interpretatur: tam vera haec sunt, ac si jam evenissent.

Nam invidos alia et adversa manet sors in stagno ignis, ut sequitur. Dum ergo, o miles Christi, tentaris a carne, dum luctaris cum mundo et dampone, dum persecutus te cognitorum turba, dum morbus, infamia, paupertas te impellant, dum cum adversis acrem agonen et quasi duelum subis, animos cape, suscipe oculum, sic iter ad astra. Dicito abit:

Magnum iter asendo, sed dat mihi gloria vires,
Non venit et facilis lecta corona jugo.

* Virtutum gaudia vulnus habent, » ait S. Prosper, *Epigram. LXXXVII*. Per labores et pugnas via est ad triumphos. « Ardua virtutem profert via. » Et, ut sit Silius, lib. III :

Explorat adversa viros, perque aspera duro
Nitor ad laudem virtus interrita clivo.

Dionysius ille qui magnis mulisque prælisis accisum subjugavit Indianum, pro trophœo templum habuit magnificum, ut ex eo copiæ potest, quod 365 gradus ex sapphirio purpureo confineret, uti refer Epiphanius, lib. *De Judeocis Gennmis*, cap. v. Quod sive verum est, sive fiction et symbolum, apte significat eum, et quemvis heroem, per tollidum virtutum et heroicorum facinorum gradus ad gloria culmen et ad celeste regnum condescendisse. « Hac proceros abierte pli. »

8. TIMIDUS AUTEM. — Graece θεος, id est ignorans. Timidos ergo vocal, primo, eos qui timore deficiunt in persecutionibus, et non valentes sustinere cruxiatus, tyrannis cedunt et consentiunt; Secundo, qui vim sibi, sive concepientibus et carni inferre reformidant. Tertio, qui Satane tentationes et impetus perhorrescant. Hunc enim horrorem in eis signit, non tam rei aspiritas et horror, quam mentis pusillanimitas et timor. Vere Seneca: « Non quia difficulta sunt non audemus, sed quia non audemus difficultia sunt. » Affer simile de umbris et phantasmatis, quæ sua specie et larva aspicientibus terrorum incidunt, sed si eas tangas, vides esse spectra; si inseparari, aufigunt; unde de his vere dixit Poeta: « Terribile visu formæ, » visu, non re ipsa, lis ergo audacter ohviam eundum et obiectandum, juxta illud Poeta:

Tu ne scire malis, sed contra audierit ito.

Et : « Audentes fortuna (Deus qui est fortuna fortunatis, sorteque hominum gubernans) juval. » Nil enim tam arduum, quod mens generosa cum Dei gratia non superet, ut patuit in Apostolis, *Martyribus Anachoreti*, virginibus omnibus Sanctis, in diesque patet.

Perperam Tertullianus, lib. *De Fuga in persecut.*, cap. ix, per timidos accipit fideles qui in persecutione fugiunt et se abscondunt, ideoque ex hoc loco probare contendit, non licere Christiano fugere persecutionem. Unde ait: « Porro quis fugiet persecutionem, nisi qui timebit? quis timebit, nisi qui non amavit? » Verum hic est ejus error: Christus enim discipulis suis hanc fugam suscit, imo jussit, *Math. x, 23*: « Cum... inquit, persecutus vos in civitate ista, fugite in aliam. » Neque hoc est timidi, sed præuetis et fortis. Sane S. Athanasius contra totum pene orbem Ariannum per 40 annos assidue decertans, fortissimus fuit, et tamen vita eius non fuit aliud, quam continua fuga et latebra.

Et INCREDLIS, — qui videlicet fidem firmam et forte non habent divinis promissionibus, sed in persecutione et tentatione despondent animi non credentes, nec confidentes Dei opem affutram, et vires suggesturam, ideoque animo condit, et ab hoste obliterantur et opprimitur.

Hinc in Vita Martyrum passim legimus eos ingentem habuisse in Deum fiduciam, eaque ac jura oratione et Dei invocatione omnia tormenta superasse.

Idem viderunt Gentiles, sed per umbras:

« Quisque, ait Livius, sibi credi vult, et qui fidem dicenti adhibet, fidem ejus sibi obligat. »

Hoc si verum apud homines, quanto verius apud Deum, qui est prima fides, æque ac prima veritas? Ex adverso, turpe et infame est apud omnes audire illud Nasonis: « Ambigua dasque negandasque fide. » Porro « Principium verbum simplex tantum valere debet ad fidem, quantum privatorum hominum iusjurandum, » uti dico solet Alfonso, Aragonia rex, teste Panormita, lib. . De Gestis ejus: Deus autem est Rex regum, et principium principes. Amissa classe, Carthaginenses postularunt pacem a Romanis. Hamilcar cum Romanis negaret, timens ne Romani sibi facerent, quod Peni perfide fecerant Cornelio Asine, Consuli Romano, quem contra ius gentium catenis vinixerant; Hamo fidem Romanam considerans, profectus est, cumque in senatu liberiori legationis sue rationes exposuisset, a Tribuno auditiv, illi posse accidere, quod acciderit a Cornelio Consuli. Verum uterque Consul Tribunum compescuit, dixitque: « Hanno, isto metu fides nostræ civitatis liberat. » Dux quidam cum teneret rupem inexpugnabilem, sicut Alexander Magno dedit. At Alexander non solum ejus ditio principem esse jussit, verum etiam addidit, dicens: « Hic homo mihi videtur sapere, qui se maluit bono viro, quam loco munio concredere; » et si fidem hosti sanctissime servavit: ita Plinthus in *Apophtheg. regum*. Hanc fidem, ita longe magis fideliusque eam prestat, quam Alexander et Romani. Impossibile enim est ut eos qui sibi credunt fallat, aut qui in suum confidunt fidem deserat; quin potius eos quasi fidei sue obsides tuetur et propugnat acerrime. Quicunque incredulos qui sibi diffidunt, quasi fidei sue infidos et injurios odit et exercutat, ac mille vilie et salutis presentis et aeternæ periculis exponi obruquie permittit.

EXCRATIS. — Execratis vocat execrables, qui execranda et a more vitiata Christianorum abhorrentia scelera committunt, ac more idololatrarum vivunt: idololatria enim in S. Scriptura vocatur abominatio.

ET HOMICIDIS, ET FORNICATORIBUS, ET BENEFICIS. — Respicit maxime tempora Antichristi: tunc enim multi impii justos interficiunt, et libidinibus vacabunt, ac veneficis, id est magis incantationibus et maleficiis, ut tempore S. Joannis iisdem vacavit Nero, Simon Magus, Apollonius Tyaneus eorumque assecuta.

ET OMNIBUS MENDACIBUS. — Beda accipit mendacium quo in religione peccavat, v. g. quo fingent et dicant se esse assecas Antichristi, cum in corde sint Christiani, quales hodie multi sunt in Anglia. *Secundo*, alia quoque luna vigebunt mendacia et fraudes, ut in contractibus, in promissis, in amictia et fide; qui enim fidem Deo non servat, quomodo eam servabit homini? omnino ergo perniciosum mendacium hic intelligit S. Joannes. *Tertio*, Alcazar, ait, in Scriptura vocatione omnes qui mandata Dei violant et frangunt; ac presentem qui injuriam alteri irrogant: hi enim non verbo, sed opere sunt mendaces: faciunt enim mendacium praetium, id est pecatum, quod est fraus vel injuria Dei vel proximi, vel utriusque. Hos omnes aduersa et misera manet pars, id est, sors et quasi hereditas (hanc enim significat Hebr. ψῆνη chelē) in stagno ignis.

9. ET VENIT UNUS DE SEPTIM ANGELIS. — *Unus*, id est, primus, ait Alcazar. Quocum putat ipse hunc Angelum fuisse S. Paulum, qui quasi fundator Romane Ecclesie, ejus quasi sponsa Christi, gloriam et nuptias in celo hic Joanni ostendat, ut easdem descripsit i Corint. xv, ubi toto capite agit de gloria resurrectionis et Beatorum resurgentium, sive Ecclesie triumphantis, quae est sponsa Christi.

Verum ostendit cap. xvi, vers. 1, hosce septem Angelos septem phialarum, veros et proprios esse Angelos. Hie ergo unus ex iis fuit, qui ut cum aliis phialam suam et plagam in impios effulgit, cap. xvi: aperte mox post plaga illas novissimas, S. Joanni his premia Sanctorum ostendit.

Et ostendam tibi sponsam, uxorem Agni. — Dices: Jam vers. 1 et deinceps viderat Joannes hanc sponsam quomodo... go hic illa ipsi ostenditur? Respondet primo, Alcazar sensum esse, q. d. Ostendam tibi per partes, distinet etclare felicitatem Ecclesie triumphantis et Beatorum, quam jam, vers. 1, confuse tantum et summatim vidi.

Secundo, sponsa hæc est Jerusalem coelestis, quæ nunc ipsum locum et civitatem, nunc ejus incolas, scilicet Beatos, significat. Videl ergo Joannes in confuso ejus incolas vers. 1, 3, 4; hic vero videt et describit ipsam eorum civitatem. Sensus ergo est, q. d. Ostendam tibi urbem no-

vam de celo descendenter, ex cuius divitis et decore utrumque intelligas, qualis sit futura Christi sposa, ejusque beatitudine in hoc ejus patatio. Sicut enim is qui aliqui peregrino ostendit regis vestes, stipatores, curru, equites et pompa, hoc ipso ei regem ostendere dicunt: ita Angelus hic celum conique opes ostendens Joanni, sponsam, id est, Ecclesiam et ceterum ipsum Beatorum eidem ostendit. Proprie ergo et per se Angelus in sequentibus tantum Joanni ostendit ipsam civitatem coelestem, ejusque partes et dimensiones, non autem ipsos incolas, scilicet Beatos. Unde proprie et per se non ostendit ei sponsam Agni, sed civitatem et palatium sponsae; sed ex eo, ejusque pulchritudine, felicitate et gloria colligendam relinquit, quanta sit sponsa, id est Beatorum, beatitudine, felicitas et gloria.

40. ET SUSTULIT MI IN SPIRITU IN MONTE MAGNUM ET ALBUM, ET OSTENDIT MIHI CIVITATEM SANCTAM. — Alludit ad Isaiae ii, 2: «Erit in novissimis diebus preparatus mons dominus Domini in vertice montium». Mons hic non erat extra civitatem, quasi eo duelus sit Joannes, ut eminus ex eo conspiceret civitatem; sed fuit mons ipse civitatis, sive in quo adificata erat hæc civitas. Nam ad ipsam civitatem in spiritu deus fuit Joannes ad Angelum, ut comimus eam, ejusque muros, plateas et fabricam intueretur. Id ita esse patet ex eo quod Angelus coram Joanne calamo dimensus est totum urbem ejusque murum. Porro mons hic in cacumine ubi erat civitas, planus erat et aequalis. Nam de civitate ipsa dicitur vers. 10: «Longitudine, et altitudo, et latitudo ejus aequalia sunt.»

Tropologice, mons hic significat, conanti et tendenti ad beatitudinem coelestem, in alta et ardua entundent esse, ut mentem et animum in terra rebusque terrenis in sublimem ad Deum attollat, ad eumque mentis et affectus passibus consercat, eatque «de virtute in virtutem», donec videat Deum deorum in Sion. Hujus enim rei symbolo, arx Sion et templum vetus in monte collocata sunt. Quocirca canit Psaltes Psal. xxii, 3: «Quis ascendit in montem Dominum? aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manus et mundo corde,» etc.

Rursum, via in hunc montem est mens de-sensus, demissio et humilitas. Vis ascendere in celum? descendere, deprime te in abyssum: quo magis depressaris, eo altius ascendas, co sublimius eveneris in celo, ut contigit S. Francisco. Hujus rei symbolo, sicut civitas, ita et consequenter mons ipse in quo sita erat civitas, visus est Joanni de celo descendere, ut scilicet humiles suscipieret et eleveret in montem. Insuper usum mitur S. Joannes in montem altum, ut ride consideret sanctam civitatem Jerusalem descendente de celo: mons enim significat sublimitatem prophetie, ait S. Hieronymus ad Algasiam, Quest. IV, ut sicut spiritu erigit vates ad videndas res

magnas et coelestes, ita etiam loco elevetur, ut exteriora inferioribus congruant. Hinc Balaam vaticinatur in montem consecrandi, Num. xxii, 9: «De summis, sit, silicibus videbo eum, a sci-licet populum Israe... cui benedico. Hinc et Christus docturus Apostolus culmen perfectionis Evangelie, consecrandi in montem, Math. v, 1, ut ibi-dem annotarunt Patres et Interpretes.

11. HABENTEM CLARITATES DEI. — græce τὸ δέοντα, id est gloriam Dei; sed gloria ha significat lucem et claritatem, ut patet ex sequentibus, presertim vers. 23, ubi dicitur: «Civitas non egreditur sole, neque luna, ut lucenat in ea; nam claritas (græco δέος) Dei illuminavit eam.» Porro τὸ δέοντα significat hanc claritatem esse eximiam et admirabilem, ut pole divinam, qualis nimurum deceat Deum, Deique palatum gloriosum et beatificum, quod insatiablem colorum varietatem et pulchritudinem spectantium, puta Beatorum, oculis obicit, qualis fuit in corpore Christi in transfiguratione, cuius umbra est in vitro crystallino triangulari, quod lucem excipiens, aqua ac species camporum, dormorum, etc., miram colorum varietatem ac pulchritudinem oculo cui opponitur exhibet; unde sequitur:

ET LUMEN EIUS SIMILE LAPIDI PRETOSO, — græce τριπόδη, id est pretiosissimo. Pro lumen græce est φωτός, id est lumen, quod illuminabat illum civitatem coelestem, quod est ipse Deus, ut dicit vers. 23.

Nota: Hoc luminare non est instar facis, sed instar solis, quia illuminat civitatem ingentem, quæ extendit ad milie quingenta millaria. Rursum, hoc luminare, aquæ ac fluvius aquæ vivæ, dicit cap. xxi, vers. 1, procedunt a Deo, ac consequenter a throno Dei: ergo cum hic thronus visus sit Joanni, non supra in aethere, aut in celo, sed in ipsa civitate descendente de celo, puta in medio civitatis, loco tamen eminentiori, sequitur ibidem quoque visum fuisse hoc lumina. Erat enim proprium et adaequatum ipsum civitatem, nec foras extra eam lucem suam spargebatur.

TANQUAM LAPIDI JASPIDIS, SICUT CRYSTALLUM. — Dixit lumina hoc simile esse lapidi pretioso; jam ne quereretur eui lapidi, addit: «Tanquam lapidi jaspides.» Verum quia jaspides sunt vari et variorum colorum (aliæ enim virent ut smaragdus, aliæ pellucent ut er. stellatus, teste Plinio, lib. XXXVII, cap. 8), hinc, ut hanc ambiguitatem tollat, addit: «Sicut crystallum, » græco ἡλιόπετρον πρασιδόνιον) tanquam lapidi jaspidi crystallizanti, id est, planæ perspicuo et splendente instar crystalli. Arabicus verit, simile lapidi onychino, vel chrysolito, cristallo, berylo: hæc enim omnia significat vox Arabicæ. Narrat Plinius, lib. XXXVI, cap. xxi, mirum quid de Fortune templo, ex lapide phengite, sive sphincte, pellucido constructo, «Neroni, » ait, principe repertus est lapis in Cappadocia duritate marmoris, atque

(1) Pulcherrimum gratissimumque est lumen blud celeste, splendore atque pulchritudine longissime superans lumen hoc solis, quod terræ nostra lacet. Commixtatur in descripione regia illa cunctis omnia, quæ ex opinione hominum sunt magnifica et sublima, ut ostendatur, nihil in terris comparari vel comparari posse seculum beatitudinem angelorum et hominum.

12. ET HABEBAT MURUM MAGNUM ET ALBUM. — Hic vero taurus significat firmitatem insuperabilem coelestem Jerusalem.

HABENT PORTAS DUODECIM, ET NOMINA INSCRIPTA, — quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel, ut si licet per eas intraret omnes tribus, prouigate ex duodecim filiis Israel, id est, Jacob. Hic enim tribus significant universitatem Sanctorum et Ecclesie triumphantis, idque quia ipsorum adumbrata est et significata in Ecclesia veteri duodecim tribuum Israel. Sensus hujus rationis dicit Num. 2.

Porro Salmeron in prolegomenis tract. 20, et Vilpando tom. III in Ezechiel, et Adrichomius in Chorographia Hierosolymæ, consentiunt hic alludi ad portas Jerusaleni terrestris: hasce enim fuisse tempore Davidis et Salomonis duodecim. Verum Arias Montanus, Alcazar et alii, quin et ipsi Salmeron, tract. 42, tantum novam portas Hierosolymæ numerant. Addit Hierosolymam ad Austrum nullam habuisse portam, ut docet Vilpando.

Potius ergo alludit hic Joannes ad castra duodecim tribuum Num. 2: haec epini in quadrum erant disposita, ita ut singula quadrilatera tres continent tribus, quarum singulis singulas vi-

dentum habuisse portas. Ad orientem enim erant tribus Iuda, Issachar et Zabulon. Ad meridiem Rubrum, Simeon et Gad. Ad occidentem Ephraim, Manasse et Benjamin. Ad septentrionem Dan, Aser et Nephthali. Russicum, allud ad Ierusalem descriptam ab Ezechiel cap. XLVIII, vers. 31, ubi dicitur: « Prope civitatis ex nominibus tribuum Israel; » ac deinde ad singulas portas plures tres tribus, et euque suam portam assignat. Porro conset Alcazar, Ioso tribus et porta Dan, quam recenset Ezechiel, Joannem hic substituere tribum et portam Manasse, eo quod tribus Dan ad cap. vii, vers. 3, exclusa sit ex numero tribuum signatarum et electarum ad coelestem Ierusalem. Verum hie ratio non concidit. Nam cap. vii, egit de siliis Judaei convertendis ad Christum in fini mundi, id eoque excludit tribum Dan, ex qua putatur nascituros Antichristus. Hie vero omnes filii filiorum Jacob complectuntur, ut significet omnes omnium gentium fides et Sanctos, qui sunt spirituales filii Jacob et Abraham, ex quadruplure mundi plagis underqueant ad coelestem Ierusalem confluxuros, tam pauperes, quam divites; tam plebeios, quam nobilis; tam barbaros, quam Grecos et Romanos. Nulli enim fideli et Sancto additus preclaudetur, Juxta illud Christi *Math.* viii, 11: « Multa ab Oriente et Occidente, et re-
cubent cum Abraham, et Isaiae, et Jacob in re-
gione ecclorum. » Quocura aliuditat *Numer.* ii, 23;
Ezech. XLVIII, 32, ubi Dan, aqua ac alle tribus, in numero duodecim tribuum Israel recensetur: enim enim omnino tribus et gentes a Deo ad coelestem beatitudinem vocantur.

Denique cum quodlibet quadri, sive murorum
hujus civitatis, latus contineret duodecim milia
stadiorum, id est, mille quingenta milia millaria Ita-
lica, hinc sequitur ingentem fuisse portae unius
ab alia distantiam, scilicet quingentorum milliarium,
inquit Alcazar. Verum vers. 6, ostendam
quodlibet latus, ac consequenter distantiam portae
unius ab alia, fuisse quadruplo minorem, scilicet
fuisse tantum 123 milliarium.

Mystice, S. Hieronymus in cap. XLVIII *Ezechiel*,
Augustinus et Rupertus per duodecim portas ad
duodecim Apostolos. Hi enim sunt Patriarchae
duces et capitula duodecim i tribuum Israel,
et omnium redditum et Sanctorum, qui eos sunt
predicatione et labore ad Ecclesiam primo introi-
tantem, deinceps triumphantem vocant et addi-
xerunt: quia de causa duodecim tantum sunt por-
te, quia duodecim tantum fuerunt Apostoli Christi
sunt, aqua ea Patriarches filii Iacob, a quibus duode-
cim tribus prognate sunt. Porro custodes por-
tum coelestis Jerusalem sunt Angeloi, quos nomen
indignum fallere aut corrumperre posset, ut sese in
insculsi per fraudem, aut consilci et corrupti pe-
nuria in urbem insinuet et intrudat.

Aliter Joachim Abbas, qui per duodecim portat accipit duodecim Apostolos, quos ipse in fine mundi censet a Deo mittendos, instar duodecim

qui olim missi sunt a Christo. Rursum, duodecim portas fore duodecim Religiones instituendas a Deo hac ratione, ut quaeque peculiari ratione nomen et tribum Israel quam respiciat, representet et representent. Verum haec sunt conjectamenta, aut commenta, ne dicamus certi filienta.

ET IN PORTIS ANGELOS. — Ita legum Romanius
ac Gracis, non angelos : singula ergo porta summa
habent Angelum custodem. Angeli enim sunt eus-
todes, socii, ductores et receptaciles Sanctorum.
Ita Angeli animam Lazarii, S. Martini, S. Servulji,
S. Pauli primi Eremitae, S. Benedicti et aliorum, in
cœlum deferuntur sunt visi.

13. AB ORIENTE PORTÆ TRES. — Hic civitas ad quamlibet mundi plagam habet portas tres, ut significetur quod ab omnibus mundi plagis turmatim et frequenter, magna copia venient electi vocati ad cœlum (1).

44. ET MURUS CIVITATIS HABENS FUNDAMENTA DUODECIM, ET IN IPSIS DUODECIM NOMINA DUODECIM APOSTOLORUM AGNI. — Probabiliter¹ est quod cuncti Aleazar, hunc duodecim fundamento per se divisus muri partes, ita ut muro in duodecim partes diviso, in prima iama fundamento parte esset fundamentum ex jaspide, in secunda iama parte esset fundamentum ex sapphirino, et ita consequenter; sed quod unum fundamentum fuerit alteri impositum in singulis muri partibus, ita ut in qualibet muri parte in uno fundamento lapidi esset jaspis, deinde ei impositus sapphirinus, huius chalcedonius, et ita deinceps. Hoc enim videntur exigere verba vers. 19, cum ait: «Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata fundamentum primum jaspis, secundum sapphirinum tertium chalcedoniu-

play deudorum sapientie, terum chateoedon. Non
Nota & omni, q. d. Fundamenta civitatis unde-
queque non habent unum lapidem pretiosum,
sed singula omnes, puta duodecim.

Rursus censit Alcazar hec fundamenta non
tantum fuisse muri, sed et totius civitatis. Tota enim civitas in vivo lapide erat aedificata: quo-
cire vihi lapides et gemmae muri pervaadebant
tum civitatem, ut fit in vivo lapide, qui totum
monte cacumen occupat. Verum hoc incurrunt
et, presertim quia Joannes civitatem a muro
distinguit, dicous: «El erat structura muri ejus ex
lapide jaspide; ipsa vero civitas aurum mundum
simile vitro mundo.»

Jam certum est apud omnes haec duodecim funda-
menta significare duodecim Apostolorum: ipsorum
enim humeris, quasi innixus Ecclesiae murus
recumbit. Ideo enim eorum nomina fundamenta
inscripta sunt, ut significetur ipsos esse funda-
menta et fundatores (haec enim duo eodem reci-
idunt) Ecclesiae.

Præclare S. Augustinus in illud *Psalm. LXXXVI*
« Fundamenta ejus (Sionis, id est, Ecclesiæ) in

(1) Indicatur etiam urbem ostensem ad perfectam ~~sup~~
~~perpetri~~ exstructam esse. Pertinet hoc ad ornatum; nec
videtur in hac descriptione querendus sensus mysticus.

montibus sanctis. Quare, ait, sunt fundamenta Apostoli et Prophetæ? quia eorum auctoritas portat infirmitatem nostram. Quare sunt portæ? quia per ipsos intramus ad regnum Dei. Predicant enim nobis. Et cum per ipsos intramus, per Christum intramus: ipsæ enim est ianua. Et cum dicuntur duodecim portæ Jerusalem, et una porta Christus, et duodecim portæ Christus, quia in duodecim portis Christus. »

sie; atque idem est dicere « harum veritatum fidem esse fundamenta », ut loquitur S. Clemens, epist. 1 ad Iacobum, fratrem Domini, Hu spectat illud Ruffii libro de *Symbols*, ea que continetur Symbolo esse monumenta fidei, ex lapidi burvivi et margaritis dominicis ab Apostolis edificata. Adhuc Concilium Tridentinum, sess. III, in decreto de Symbolo, Apostolicum Symbolum vocat firmum atque unicum fundamentum, contra

Porro quis sit auctor Apostolorum, et que gen-
erum cuique Apostoli assignanda sit, obscurum et
dubium est: probabile est quod censet Riba,
servandum esse ordinem Apostolorum illum, quo
eos ponit et recenset S. Mattheus cap. x., vers. 2.
Hie enim inter Evangelistas exactissime est histori-
cens, et ordinat ac tempore custos. Unde si eos
ordine et ordinat et recenset: «Ducindecum, inquit,
Apostolorum nomina sunt haec: *Primitus*, *Simon*,
apludicus, *Peterus*, et *Andreas* fester eius *Jaco-*
bus.
quod porta inferi non prevalebunt. Idem dicunt
alia Concilia et Patres. Denique S. Hieronymus in
*Psalm. LXXXVI: »Fundamenta ejus in montibus
sanctis, » affirmit fundamenta esse SS. Trinitatis
mystera, quia toto Symbolo explicantur. Atque
tale fundamentum a Paulo fuisse dictum, de quo
in *1 Corinth.* cap. iii, vers. 10: «Tibi sapiens archi-
tectus fundamentum posuit: » a *Apostolis item* vo-
lenti fundamento, quia hanc ipsam fidem disse-
minarunt: ita S. Hieronymus.*

qui dicitur Petrus, et Andreas frater eius; Jacobus Zebdei, et Iohannes frater eius; Philipus, et Bartholomeus; Thomas, et Matthaeus publicanus; Jacobus Alpheui, et Thaddeus; Simon Chamaeus, et Iudas Iscariotes, qui fuit proditor; unde in eius locum suffictus est Matthias. Eodem ergo ordine videtur S. Iohannes hic eius fundamenta et gemmas assignare: nisi quod in combinatione S. Matthei, communundus sit orto Thoma et Matthei; preponendum est enim Matthaeus Thoma, ut alii Evangelistae praeponunt: quia ipsi humilitatis causa se Thoma postposuit, ait S. Hieronymus. Jam gemmae haec singule notant singulas virtutes et doles quibus singuli Apostoli per easter exuerunt.

Non placet hoc Alcazaro, tum quia iisdem virtutibus eluxerunt plures, imo omnes Apostoli;

Hoc sententia gravis est et solida, certoque nimirum fundamento; Riberus tamen explicat non est rejicienda, quia diserte Apostolis singulis, non autem articulis fidei hos lapides assignat Joannes, aquae ac Moses in Rationali singulis Patriarchis singulas gemmas assignavit, Exodi xxviii, 17, quo hinc alludit Joannes.

Quare utraque sententia ut probabilis et vera admitti potest: una enim alteri conjuncta et subordinata est, una alteram explet et perfect; duodecim enim gemmae et fundamenta significant duodecim Apostolorum, quia ipsi duodecim fidei articulos Ecclesie, quasi fundamenta tradiderunt.

fundamenta Fœcœstam militantis, quam triumphans. Quapropter, inquit ipse, ascendum censeo Apostolos ideo Ecclesie fundatores dici, quia admirabiliter illam fidem summam ediderunt, et effusi eroueris testimonio, nec non predicatione atque miraculis in hominum animis inseverunt; atque idcirco tribuitur Apostolis duodecim gemmarum symbolum, qui gemmas ejusmodi symbolorum figurant veritates duodecim Symboli apisis composti. Hoc videtur esse sententia S. Augustini, qui lib. III *De Symbolo ad Catechum.*, tom. IX. a Novirili, sibi, Symbolum hoc esse foundationem sive mod. sedilicium surrexit Ecclesiæ.